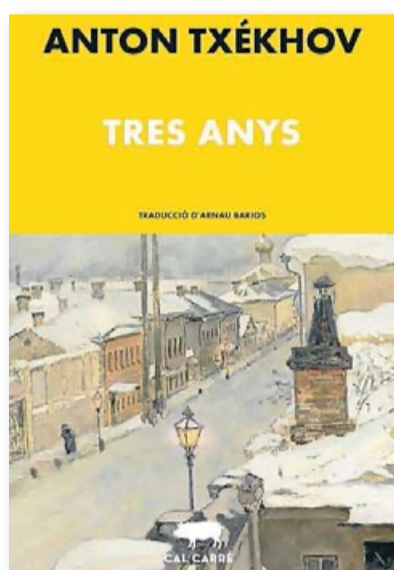

Crítica

Opinió

El llibre de la setmana

Txékhov
i el temps que
passa i ens fereix**TRES ANYS**

Anton P. Txékhov

Cal Carré

Traducció d'Arnau Barios

224 pàg. / 21,50 €

Pocs escriptors han literaturitzat tan bé, amb tanta precisió i tanta profunditat com Anton P. Txékhov (1860-1904) el pas del temps, els estralls que provoca en el caràcter i la vida de les persones, i les petjades més o menys subtils que deixa en la nostra memòria i el nostre esperit, i com va assecant les il·lusions i va erosionant el desig, i com a poc a poc i sense que a penes ens n'adonem va eixamplant l'espai incòmode però terriblement propi que dins nostre ocupen el desencant, el conformisme, la duresa i la nostàlgia.

Sempre que lleigeixo algun conte, obra de teatre o *nouvelle* de Txékhov penso que és impossible no veure'l com un precursor de l'existencialisme, però, a diferència del de mitjans del segle XX, que era gris i cínic i esquerp, el de l'autor de *L'oncle Vània* i *Tres germanes* és un existencialisme, en última instància, ple de bondat i de claror. No és que els seus textos no estiguin plens d'escenes i de frases desesperades, no és tampoc que la sensació que tot és incurablement absurd no

ho amari tot ben sovint. Passa que, en la literatura de Txékhov, l'absurd afligeix però, en comptes d'envilir, ennobleix, o si més no irradia compassió i humanitza. Hauria estat molt bonica una conversa entre Txékhov i Albert Camus.

He tornat a pensar en tot això mentre llegia *Tres anys*, la segona narració més extensa de totes les que va escriure l'escriptor rus, una novel·la breu publicada originàriament el 1895 i ara apareguda en català a Cal Carré en una traducció d'Arnau Barios que s'intueix, com sempre, rigorosa i robusta. Segurament no és un dels títols primordials de l'autor –no té aquella densitat concentrada i neta dels millors contes, ni la fluïdesa de les obres de teatre més canòniques, que t'arrossegueu amb una mescla d'amabilitat trista i de força imponent–, però *Tres anys* és una novel·la plena de personatges creïbles i vivissims, d'observacions intel·ligents sobre l'existència i sobre la societat i l'ànima russes, plena també de quotidianitat sapiencial, de diàlegs emocionants i de descripcions d'una exactitud granítica però alhora suau i rítmica.

Un Flaubert amb tendresa

L'argument és pur segle XIX, en el sentit que l'eix de l'obra és una trama conjugal. Un home de família rica, però físicament poc agraciat i gens ni mica carismàtic, s'enamora d'una noia i li demana per casar-s'hi. Ella accepta, i es casen, però ell pateix perquè ella s'hi ha casat sense estimar-lo i ella pateix perquè la vida havia de ser aventurera i brillant i no aquesta càrrega feixuga de resignacions, avorriments, temors i decepcions. En tot cas, Txékhov, que és com Flaubert però amb tendresa, no es limita només a mostrar la cara més lamentablement grotesca de l'amor, ni tampoc es dedica només a caricaturitzar la idea de l'amor romàntic, sinó que tot això ho fa conviure amb les ganes d'alguns dels seus personatges de fer les coses bé i de tractar els altres amb generositat i empatia.

Per ferits que se sentin, per decebuts que estiguin, tant el marit com la muller que formen el matrimoni protagonista intenten no caure en la temptació del rancor i de la mesquinesa i senten en gairebé tot moment una genuïna necessitat de companyia i de donar sentit al que són, al que senten i al que fan. Encara que, ben mirat, en la literatura de Txékhov hi ha tendresa i bondat, però no esperança. A la fi, la covardia, la ineptitud o el simple costum ho banyen quasi tot d'una fatalitat amarga, i potser és per això que, més de cent anys després, encara ens ressona amb una modernitat tan rotunda.

És per això i, també, per la intel·ligència, la precisió, la calidesa i la claredat amb què Txékhov escriu sobre idees importants, experiències profundes, dilemes inquietants, i sentiments senzills i incommensurables. \llcorner

Pere Antoni Pons

Això no cal dir-ho

JAVIER
PÉREZ ANDÚJAR

Tarzan i els negacionistes

Quan llegim ara *Tarzan en el centro de la Tierra* (ed. Costas de Carcosa, 2020), prenem consciència que aquesta novel·la d'Edgar Rice Burroughs, apareguda originalment l'any 1929, és filla de la commoció que va causar al segle XIX el descobriment de la prehistòria, de l'al·livi de troballes de fòssils, fragments d'ossos humans (que rebrien noms d'indrets com Cro-Magnon i Neanderthal), esquelets de dinosaures soterrats i mamuts gelats (l'estàtua del mamut que hi ha al Parc de la Ciutadella, a Barcelona, s'aixeca al bell mig d'aquesta atmosfera).

Ja ho havia demostrat Darwin, tots som producte de l'evolució, i això va provocar un cataclisme cultural i espiritual. Avui, però, tornen a divulgar-se els discursos creacionistes; el terraplanisme i el negacionisme en relació amb les vacunes són la versió digital dels que han canviat l'integrisme religiós per les *fake news*.

Tarzan arriba al centre de la Terra a bord d'un dirigible passant per un forat molt gran que hi ha al pol Nord. Científicament, no sembla gaire convincent i, així i tot, es tracta d'una obra que recull la fe capital que aleshores van dipositar en les ciències naturals els esperits progressistes de l'època. El que troba Tarzan en el seu viatge a Pellucidar (així s'anomena aquest món intraterrestre) és un catàleg exhaustiu de sauris voladors, rèptils gegants, al·lusions als neandertals, óssos de les caverne, tigres amb dents de sabre i tota una fauna acabada de descobrir i que sorprendria tothom. Parlar de la prehistòria suposava donar veu a les teories evolucionistes.

Aquest univers va constituir un inesgotable camp d'inspiració per als novel·listes, de manera que es pot trobar també, i amb el mateix propòsit divulgatiu, en obres anteriors com *Viatge al centre de la Terra* (Jules Verne, ed. La Galera, 2012) i *El món perdut* (Arthur Conan Doyle, Bromera Edicions, 2012). Al viatge de Tarzan per l'interior de la Terra, els descobriments comparteixen protagonisme amb les invencions (simis humanitzats i humans llangardaix). El somni de la ciència produeix *pulp*.

La diferència entre Verne i Burroughs és que el darrer era un reaccionari de la mateixa manera que ho van ser Bradbury, Heinlein, Lovecraft i, potser, Edgar Allan Poe. Verne era un burgès idealista. Va escollir per heroi un príncep de l'Índia, que havia lluitat contra la colonització britànica, el capità Nemo. L'heroi més significatiu de Burroughs, John Carter (que viatja al planeta Barsoom, conegut a la Terra com a planeta Mart), és tot un cavaller sudista. Això no és tan sols una qüestió d'autors, sinó del tema, ja que un heroi és un reaccionari en essència. No cal refiar-se mai dels que guanyen. L'escapada es troba en l'antiheroi, encara que Philip Marlowe ens dirà que qualsevol sortida és un llarg adeu. \llcorner

Portada de l'última edició de *Tarzan en el centro de la Tierra*.

COSTAS DE CARCOSA

El llibre d'Edgar Rice Burroughs és fill de la commoció que va causar el descobriment de la prehistòria